

De file is helemaal terug, en ze frustreert onze reporter meer dan ooit

De file is helemaal terug, na anderhalf jaar coronapauze. En ze is nerveuzer dan voorheen. In elk geval: onze reporter wordt er nerveuzer van dan voorheen. Omdat stilstaan in het verkeer nog meer dan ooit aanvoelt als weggemeten tijd, nu hij zo uitgebreid van thuiswerk heeft geproefd. Maar waarom gaan we in godsnaam weer met zijn allen als lemmingen in die file staan?

Jesse Van Regenmortel

Donderdag 30 september 2021 om 03:00 (Nieuwsblad)

Er was file, gisterochtend. Volgens de radio: 300 kilometer. Al een hele septembermaand is ze daar. Nu weten u en ik: files zijn geen fenomeen dat gisterochtend of afgelopen maand is geboren. Maar deze voelen anders. Er wordt fiks geclaxoneerd, er wordt gebumperkleefd, er wordt op pechstroken voorbijgestoken. Het is nerveus. Ík ben nerveus. Terwijl ik ze zo vaak heb getrotseerd, destijds. In het oude normaal. Ik droeg mijn filelot waardig. Want die file doorkomen, dat was de

kwade noodzakelijkheid om te kúnnen gaan werken. Nu, na anderhalf jaar proeverij van thuiswerk, is ze puur en alleen weggesmeten tijd.

Voor arbeidspsycholoog Tom Dijckmans gaat het erom hoe zinvol ik mijn verplaatsing vind. "Als je van Gent naar Antwerpen rijdt omdat je wil samenzitten met de collega's die je al zo lang niet meer gezien hebt, neem je de file erbij. Als je vertrekt met het idee dat je die meeting evengoed online kon doen, dan verdoe je kostbare tijd in die file, en zal je dat zeer frustreren."

Tuurlijk zijn er redenen om terug te keren naar de werkvloer. De flukse werking van de krantenredactie. Kletsen met collega's aan de koffiemachine. Maar in plaats van stil te staan op de E17, had ik mij al een uur nuttig en in stilte kunnen bezighouden aan mijn thuisbureau. In plaats van het anders aan te pakken in het post-coronatijdperk, zoals we onszelf beloofd hadden, staan we weer hier, met zijn allen.

© carlo coppejans

Elektrische schokken

Daar schijnen diepere verklaringen voor te bestaan. "Mensen in de file zijn een voorbeeld van aangeleerde hulpeloosheid", zegt de Nederlandse verkeerspsycholoog Gerard Tertoolen. In 1967 werd een experiment gedaan met twee honden. Ze kregen allebei elektrische schokken. De ene kon die stoppen door met zijn snuit een knop in te duwen, de andere niet. Toen ze in een kooi werden gestopt en opnieuw schokken kregen, ontsnapte de eerste hond door over een tussenwand te springen. De andere bleef liggen, zachtjes jankend. Aangeleerde hulpeloosheid.

Tertoolen: "Waarom ondergingen wij – vóór corona – elke dag lijdzaam de file? Omdat we het vermogen waren kwijtgeraakt om te ontsnappen, om de alternatieven serieus te nemen. Corona heeft ons gedwongen te ervaren dat er wél alternatieven zijn. Dat het verkeer wél vlot stroomt als we met velen thuis werken en je een substantieel deel auto's van de baan haalt. We zijn uit de aangeleerde hulpeloosheid gehaald. Mijn hoop was dat we na corona niet meer zo gek zouden zijn om nog in de file te gaan staan. Maar mijn vrees is waarheid geworden: dat we gewoontedieren zijn die gemakkelijk hervallen in oude patronen en dus weer massaal gaan staan aanschuiven. We wéten dat het anders kan, maar we doen het niet. Daarom voel je zoveel frustratie."

Maar waaróm doen we het dan niet anders? Als genoeg mensen thuiswerken, moeten zij niet in de file staan, en wie toch nog de auto pakt, ook niet. De discussie woedt in bedrijven overal te lande. "Alleen: vóór corona stelden we ons woon-werkverkeer niet in vraag", zegt onderzoeker en psycholoog Ellen Boudry van verkeersinstituut Vias. "Tijd verliezen bij je verplaatsing naar het werk, was vanzelfsprekend. Nu niet meer. Maar de overgang naar iets nieuws komt niet vanzelf."

Een streep Bach

Dirk De Wachter, de psychiater die immer zalvende woorden klaar heeft, vindt dat ik maar niet zo zwaar moet tillen aan de file. "Ik woon in Antwerpen en werk in Leuven. Ik ben dus een volleerd filerijder, en ik heb anderhalf jaar zeer genoten van hun afwezigheid. Nu ze terug zijn, ergeren ze ons en maken ze ons ambetant. Wat jij meemaakt, is een reactie op een overgangssituatie. Doe zoals ik: zet een mooie muzikje op. Klassiek, dat is rustgevend. En weet dat er veel kwetsbare mensen zijn die grotere zorgen hebben dan de ambetantigheid van de file."

Oké dan, professor. Morgenvroeg zet ik een streep Bach op, op de E17, en neem ik me voor om zen te zijn. Tot een filegenoot claxonnerend aan mijn bumper zal kleven en me via de pechstrook voorbij zal steken. En zen zijn zal ver weg zijn.